

Landbouw als spirituele dimensie van een landgoed

Door Thijs Caspers

Wat vooraf ging

In 2013 worden René Groenen en Gineke de Graaf, al 30 jaar actief in de biologisch-dynamische landbouw, door de Stichting Landgoed Baest benaderd met de vraag of ze een deel van de landbouwgronden op het landgoed willen pachten. Druk bezig met hun bedrijf 'De Groenen Hof' onder Esbeek houdt het echtpaar voorlopig af. Maar als een jaar later 'Coöperatie Odin', een biologische voedselcoöperatie met meer dan 20 eigen winkels (de enige in Brabant zit in Breda), bij de plannen wordt betrokken, verandert de zaak. René en Gineke verkopen hun bedrijf en richten een nieuwe bv op die voor 100% een dochter is van Odin. 'Baest' koopt een boerderij met stallen net buiten de grenzen van het landgoed, 'De Beersche Hoeve', en stelt 20 hectare landbouwgrond op het landgoed ter beschikking: daar kunnen ze terecht. Vanaf november 2016 wonen en werken ze er. Maar waarom zouden ze hun zelfstandig ondernemerschap opgeven en voor loondienst kiezen? Het werkt als volgt. Bij overname van een boerenbedrijf wordt in de regel de actuele waarde betaald. Daardoor worden ondernemers met een zware financiële last opgezadeld. En gedwongen producten te telen die het meeste opbrengen, om de schulden maar te kunnen afbetalen. Zo blijft er weinig ruimte over om bijvoorbeeld biologisch (dynamische) landbouwer te worden. Bij de Beersche Hoeve werkt het gelukkig anders. Ze is geen persoonlijk eigendom en kan dus niet verkocht worden, maar blijft bestaan voor volgende generaties onderne-

mers zonder dat zij zich hiervoor in de schulden hoeven te steken. Daarmee blijft de continuïteit van het bedrijf en datgene waar het voor staat gewaarborgd. Beslissingen worden eerder genomen uit landbouwkundige en kwalitatieve overwegingen dan uit financiële druk.

Ondernemend Natuurnetwerk Brabant

Tot enkele decennia geleden ondervonden de bossen van Baest geen hinder van de agrarische gronden (in de 19de eeuw ontgonnen heidevelden) die hen omringen. De bossen werden geroemd om hun hoge kwaliteit hout en de inliggende eeuwenoude bolle akkers om hun hoge vruchtbaarheid. Aan dit natuurlijke evenwicht kwam een einde met de opkomst van de intensieve landbouw, lees: zware ammoniakdeposities. De Stichting Landgoed Baest zocht naar wegen om in ieder geval de cultuurgronden op Baest binnen het 'Natuurnetwerk Brabant' te trekken. Het was haar altijd al een doorn in het oog dat ze daar als 'witte vlekken' buiten vielen en er, door lang lopende pachtcontracten, drijfmest, kunstmest en bestrijdingsmiddelen mochten worden uitgereden. Met Brabants Landschap, Waterschap De Dommel en de Provincie werden de handen ineengeslagen en kwam

- ◀ (b) Gineke de Graaf en René Groenen, die de kar trekken op de Beersche Hoeve. (o) Pad naar het atelier van Marc Mulders, aan de rand van de 'Groote Akker'.

Deze dubbelpagina biedt u een fraai beeld van de activiteiten op de 'Grote Akker'. Links van boven naar beneden: borage-oogst; phacelia, ook wel bijenvoer, bijenbrood of bijenvriend genoemd; kweektunnel in rucola-veld; grasklavermengsel met veel herderstasje: daar kun je blij om zijn.

Van boven naar beneden: Godart en Teun in de bloeiende andijvie; pastinaak; op de voorgrond andijvie, op de achtergrond pastinaak; opkomende spinazie; als erkende snoepers zijn reeën hier natuurlijk niet weg te slaan.

een interessante grondruil tot stand. 21 hectare landbouwgrond op Baest, de ‘Grote Akker’ geheten, kreeg de bestemming van ‘Ondernemend Natuurnetwerk Brabant’. Dit betekent dat het weliswaar landbouwgrond blijft - er vindt geen omvorming naar natuur plaats - maar wél met een zo natuurvriendelijk mogelijke invulling. Het valt onder de hoede van De Beersche Hoeve. Hieronder volgt een verslag van een interview, gehouden met de agrarische ondernemer René Groenen. Het is een verhaal geworden waaruit blijkt dat Baest ertoe doet in de wereld.

De boer niet langer de sigaar

‘De transitie naar een duurzame landbouw mag zich niet beperken tot wat zich afspeelt op de akker en in de weide, er moet naar de héle keten worden gekeken. Algemeen geldt dat de supermarkten de producten zo goedkoop mogelijk afzetten naar de consumenten en er de boeren zo laag mogelijk voor uitbetalen. Zo blijven die altijd de sigaar. Omdat het om bederfelijke waar gaat, is hun onderhandelingspositie nu eenmaal slecht. Bij Odin wordt wél naar de positie van de boer gekeken. ‘Coöperatief’ wil zeggen dat ook consumenten er lid van kunnen worden, het zijn er inmiddels zo’n 6.000. Consumenten, handelaren en producenten zitten er met elkaar rond de tafel en bepalen samen de prijzen, waarin een fatsoenlijke uitbetaling van de boeren verrekend moet zijn. Dat is het ideaal. Deze manier van ondernemen is gebouwd op solidariteit en het sterke gevoel dat we ons gezamenlijk ergens voor moeten inzetten.’

Het mannelijke zaad

‘Tot nog toe heeft de biologische landbouw zich alleen maar ontfermd over de **moederlijke** pool, denk daarbij aan Moeder Aarde en zaken als een goede bemesting, grondbewerking en vruchtwisseling. De **mannelijke** pool, het zaad, is daarentegen helemaal veronachtzaamd en overgelaten aan het conventionele bedrijfsleven. De zaadmarkt in de westerse wereld, die zowel de gangbare als biologische landbouwbedrijven bedient, is in handen van slechts een paar supergrote bedrijven, zoals Monsanto [*waarover verderop meer, red.*] Er heeft een enorme machtsconcentratie plaatsgevonden. Die afhankelijkheid is bepaald ongewenst! Voedselvoorziening is veel te belangrijk om aan het bedrijfsleven te worden overgelaten. Als algemeen maatschappelijk belang zou ze juist heel breed georganiseerd moeten zijn.’

Zaadvast

‘De zaadteelt gaat gepaard met meer technologie dan we zouden moeten willen, de biologische landbouw zou dat sowieso al niet moeten accepteren. Uiteindelijk gaat het om wat we eten! Als het nou om schoensmeer gaat, stel je niet zoveel vraagtekens bij technologie. En ook op bijvoorbeeld landbouwmachines als hulpmiddel is niet zoveel tegen. Maar met techniek in het leven zélf ingrijpen, kan alleen maar problemen oproepen. In de 10.000 jaar dat landbouw bestaat, heeft de mens bovenop wat natuurlijk is geëvolueerd, een enorme cultuurschat opgebouwd. Kijk maar eens hoeveel duizenden wortelrassen er wereldwijd zijn, in alle vormen en kleuren, allemaal afkomstig van die ene wilde wortel-

Van linksboven met de klok mee: zaden van: pastinaak, borage, pompoen, sperziebonen en boerenkool.

soort! 9.950 jaar lang waren alle landbouwgewassen **zaadvast**. Dit wil zeggen dat een gewas of ras over generaties heen min of meer hetzelfde, zeg maar stabiel, blijft. Maar wél een bepaalde bandbreedte in eigenschappen heeft, waardoor het zich aan veranderende omstandigheden kan aanpassen. Stabiliteit gepaard aan variabiliteit klinkt tegenstrijdig, maar deze eigenschappen kunnen heel goed samengaan. Het is een kwaliteit die je ieder mens in een snel veranderende wereld zou

toewensen. Als een plant kiemt, stelt hij zich open. De omgeving drukt zich voor 100% in hem af. De inhoud van een plant bevindt zich om hem heen, hij heeft zeg maar **'uithoud'**. Voor een plant is de kwaliteit van de omgeving dus nog veel belangrijker dan voor ons, mensen. Of jij nu hier of in Zwitserland bent, lees ik niet af aan jouw uiterlijk, maar verplaats een plant van hier naar de bergen en hij wordt binnen de kortste keren een stuk kleiner. Een plant is dus totaal ingebed in zijn omgeving. Zaadvast wil zeggen dat de plant interactie heeft met zijn omgeving. Het

▲ Van worteltjes gaat het zaad naar Bingenheim.

◀ Zaadvorming bij spinazie

beste zou zijn als alle boeren hun eigen zaad zouden kweken, want de planten die daar uitkomen zijn - heel logisch allemaal - het beste aangepast aan de plaatselijke omstandigheden. De tweede beste optie is om zaad, van uiteraard zaadvaste rassen, bij ons te kopen. Omdat we niet zo nodig groot hoeven te worden, zijn we bijna een antibedrijf, zonder eurotekens in de ogen.'

Koorts

'Helaas zijn in zowel de gangbare als biologische landbouw bijna alle rassen **hybride**. Er wordt alleen gekruist met **inteehtlijnen**. Dit hebben we te 'danken' aan een ontdekking in de zoste eeuw dat je een **vreemdbestui-ver** - 'je wilt het met een ander doen' - generatieslang kunt dwingen tot zelfbestuiving, met als resultaat een **inteehtdepressie**. Maar waarom zou je zoiets willen? Door inteelt worden planten immers alleen maar kleiner, hun groei-kracht neemt af. Op genetisch niveau worden planten identiek aan elkaar of **homozygoot**, met precies dezelfde eigenschappen. Waarom wil je identieke planten hebben? Omdat je ze dan beter kunt sturen. Je gaat proefkruisingen aan met die homozygoten waaruit soms ineens een superkrachtige nakomeling voortkomt. Daar zaten ze dus op te wachten! Die gaan ze in het groot vermeerderen en het zaad daarvan overal afzetten. Na alle inteelt snakt die plant naar vreemdbestui-ving en krijgt een enorme groei-kracht of **heterosis**, nog het beste te omschrijven als 'koorts', een verhoogde activiteit om iets wat niet in orde is weer goed te maken. En dat eten wij dan, iets wat ziek is ...'

Vermeerdering en veredeling

'De Beersche Hoeve pacht zoals gezegd 20 hectare van Landgoed Baest, waarvan 10 hectare is bestemd voor gras-klover, 8 hectare voor de teelt van groente (de gewassen zelf en hun zaden) en 2 hectare voor graan. Wij zijn vooral een zaadteeltbedrijf, de afdeling groente moet nog groeien. Met nog 5 andere Nederlandse biologische bedrijven vermeerderen we de groentezaden voor de Duitse coöperatie 'Bingenheimer Saatgut AG.' (In totaal 100 bedrijven doen dat, verreweg de meeste zijn afkomstig uit Duitsland.) Deze organisatie bestaat uit twee - niet verkoopbare! - clubs, de ene houdt zich bezig met de **vermeerdering** van en handel in groentezaden, de andere, 'Kultursaat' geheten, met **veredeling** van groenterassen. Kultursaat werkt met schenkgeld van consumenten, rijke particulieren en alternatieve banken, zo'n 1 à 1,5 miljoen euro per jaar. Omdat veredeling een algemeen belang is, worden geen kwekersrechten of patenten aangevraagd. Samen met een tuinder in Eindhoven zijn wij de enigen in Nederland die voor hen werken: hier ter plekke op Baest! Veredelen is een kwestie van selecteren. Uit een bestand van 10.000 planten kies ik er 100 uit van het type dat mij op het oog het meest bevalt. Daarbij telt niet de kwaliteit van het zaad maar die van de plant. Veredelen doen we bij bloemkool, boerenkool, andijvie, Chinese kool, spinazie, pom-poen, rode biet, rucola en ui. Het vermeerderen van zaad doen we bij tuin- en sperziebonnen, rucola, witte winterpostelein, pom-poen en zurkel (gecultiveerde zuring). Bij de vermeerdering gaat het juist om de kwaliteit van

het zaad. De afnemers, tuinders in verschillende landen, willen immers goed zaaizaad hebben. Bij Bingenheimer Saatgut hebben ze gespecialiseerde machines om het zaaizaad te reinigen, kalibreren (sorteren op diameter) en controleren op overdraagbare ziektes (schimmels), die met warmwaterbehandelingen kunnen worden behandeld. Pas dan is het geschikt voor verkoop. Bingenheimer Saatgut is de grootste binnen zijn soort in Europa, qua omzet een miljoenenbedrijf. 'Wij' doen ertoe, timmeren aan de weg en willen een alternatief bieden voor ons dagelijkse voedsel dat nu nog wordt bestierd door grote multinationals.'

Instandhouding

'Tussen veredeling en vermeerdering staat nog een derde activiteit: **instandhouding**. Een ras dat je hebt ontwikkeld, moet voortdurend in stand worden gehouden. Want is het zaad op, dan is ook het ras weg! De veredelaar, die het ras door en door kent, moet de vermeerderaars te allen tijde basiszaad kunnen leveren. Die derde tak van sport doen we op de Beersche Hoeve met spinazie en tuinbonen. Je loopt over de akker en trekt alles wat qua blad- en peulvorm afwijkt, noem maar op, eruit. Zo blijven alleen planten over die binnen de rasbeschrijving vallen. Zonder basiszaad kan geen vermeerdering plaats vinden. Voor het uitsluiten van alle risico zijn er van ieder ras 2 of 3 vermeerderaars. Van de 100 bedrijven die zoals gezegd zaad leveren aan Bingenheimer Saatgut, veredelen er 20 rassen voor Kultuursaad, waarvoor ze door deze laatste club **vooraf** worden betaald:

uniek in de wereld. Dat gebeurt natuurlijk niet zonder slag of stoot. Ze komen regelmatig kijken en ik moet ieder jaar een uitgebreid verslag overleggen. Er zijn vakgroepen en we komen regelmatig bij elkaar over de vloer. Mijn Duits is onderhand net zo goed als mijn Nederlands.

Het zijn dezelfde jongens!

Het is goed dat er allerlei instandhoudingsorganisaties zijn voor oude rassen, zoals Arche Noa en Dreschflegel, maar ze doen er vervolgens niks mee. Terwijl ik vind dat je die rassen, het zaad ervan, moet aanbieden aan biologische boeren. Ongetwijfeld hebben ook de bedrijven die het voedsel in de wereld monopoliseren goede rassen in hun kluisen liggen. Ze zouden uitermate geschikt zijn voor de biologische landbouw, maar helaas, ze hebben hun eigen agenda, het bedrijfsbelang staat voorop. Dezelfde manier van denken zie je bij de farmaceutische industrie. Ook daar gaat het maken van winst, op medicijnen in dit geval, vóór de gezondheid van mensen. Wie de zaden heeft, beheerst de wereldvoedselproductie. En wie monopoliseren de markt door alle andere zaadbedrijven op te kopen? Dat zijn de producenten van bestrijdingsmiddelen en het gekke is - of eigenlijk ook weer niet - dat ze ook farmaceutische (en nog andere scheikundige) producten maken: het zijn dezelfde jongens! Monsanto, Syngenta, DuPont, Dow Chemical, Bayer en Hoechst zijn wel de bekendste namen. En het ergst van al is dat ze ook de biologische landbouw bedienen.

◀ Ook bloeiende boerenkool maakt blij.

Denk breed

Eind 19de eeuw was de landbouwdiversiteit op haar hoogtepunt, nog nooit waren er zoveel rassen van landbouwgewassen in de wereld. De boerenbedrijven waren allemaal nog gemengd, kleinschalig en toegespitst op de omgeving. Op klei had je heel andere bedrijven dan op zand. Daar kwam verandering in door een compleet nieuwe manier van denken, het **analytische** of **reductionistische** denken, uitgaande van de gedachte dat de natuur verbeterd / geoptimaliseerd moet worden. Vanaf toen ging het niet meer om de kwaliteit maar de kwantiteit en dus bergafwaarts, als je het mij vraagt. Justus von Liebig (1803-1873) kwam met zijn bemestingsleer en ontdekte dat planten harder groeien als je ze stikstof, kali en fosfaat toedient, kunstmest dus. Ook de erfelijkheidsleer van Gregor Mendel (1822-1882), de vader van de moderne genetica, is voortgekomen uit analytisch denken. Deze manier van denken is niet per se verkeerd en komt goed van pas als je een machine wilt uitvinden, verbeteren of bedienen. Maar wanneer het de enige manier van denken wordt, gaat het fout. Vul het aan met **holistisch** denken (denken in gehelen), zeker als het om het leven gaat, ecosystemen. Eén plantencel is qua complexiteit te vergelijken met een stad als Tilburg.'

Wat is nou één cel?

'In 2013 won een team van Amerikaanse en Duitse geleerden (James Rothman, Randy Schekman en Thomas Südhof) de Nobelprijs voor 'Physiology or Medicine' voor hun onderzoek naar intern transport in een planten-

cel. Ze kwamen tot de ontdekking dat zo'n cel te vergelijken valt met een stad van 200.000 mensen die van hun woning naar werk, school of de winkel gaan, per auto, fiets of te voet en ga zo maar door; kortom, met een stad in volle beweging. Bij celdeling nu treedt differentiatie op, ontstaan twee Tilburgs die beslist geen kopieën van elkaar zijn. Dan moet zo iets 'simpels' als een madeliefje toch de hele wereld zijn? Bij dat beseft vindt een adembenemende verruiming van de geest plaats. En dan te weten dat iedere cel - je ziet het er niet zo gauw aan af - zich elke dag opnieuw op moleculair niveau ververst. Voor mij is het leven een wonder waar we met techniek vanaf moeten blijven, je moet er niet mee goochelen. Gewassen moeten benaderd worden in hun geheel en habitat, dat is de akker. Daar moet dus de selectie plaats vinden en niet in een laboratorium.'

Het publiek wordt voor de gek gehouden

'Een landbouwbedrijf waar wordt veredeld, moet een evenwichtig habitat hebben. Daarom willen we op de Beersche Hoeve op termijn per se naar een gemengd bedrijf toe, waar kan worden gecirculeerd. Want waar circulatie is, ontstaat eigenheid. Het is niet normaal als een mens aan een infuus ligt, maar soms is het nodig. Maar de laatste 100 jaar is een landbouw gecreëerd die totaal door infusen - voer, mest etc. - in leven wordt gehouden. Daar moeten we vanaf. Dat we een mestprobleem hebben, is bizar. In een gezond landbouwsysteem is aan mest namelijk eerder een tekort dan teveel. Het overschot zou eigenlijk terug moeten naar de regio's in

◀ *Het drogen en daarna verzamelen van zaad van witte winterpostelein gaat het best op zeildoek. En dan maar hopen dat het een paar dagen achtereen droog blijft!*

Wereldzadenbank

Op Spitsbergen, een eiland in de Noordelijke IJszee dat onder Noorwegen valt, bevindt zich al sinds 1984 een zadenbank. (Bevroren) plantenzaden van zoveel mogelijk soorten en ondersoorten (rassen), waaronder veel voedselgewassen, liggen er opgeslagen. Met koeling wordt de temperatuur op -18°C gebracht. De bank, gekescherend ook wel de 'Ark van Noach' genoemd, bevindt zich in een verlaten kolenmijn, 130 meter boven zeeniveau, hoog genoeg om droge voeten te houden wanneer de ijskappen van de Noordpool onverhoopt tot smelten komen. Er zijn inmiddels zo'n 1,5 miljoen verschillende zaadmonsters van landbouwgewassen opgeslagen, terwijl er capaciteit is voor de opslag van 4,5 miljoen. 5% van de zaden - van onder meer prei, ui, sla, spinazie, tomaat, kom-

kommer, haver en witte bonen - komt van het 'Centrum voor Genetische Bronnen Nederland' (CGN), dat deel uitmaakt van de Universiteit van Wageningen. De zaden zijn verpakt in speciale pakketten en verzegeld om vocht eruit te houden. Februari 2017 maakte de Noorse regering bekend 10 miljoen euro te steken in een renovatie. Er komt een nieuwe waterdichte ingang omdat eind 2016 bleek dat de huidige ingang lekte, toen de permafrost (de permanent bevroren ondergrond) onverwacht smolt. De bedoeling van de zadenbank is dat het dna van de (voedsel)planten bewaard blijft bij grote calamiteiten als een natuur- of kernramp. Een nobel streven (en getuigend van een vooruitziende blik?), maar waarom krijgen deze rassen van de andere kant zo weinig kans op de akkers, waar ze thuishoren?

de wereld waar het veevoer vandaan komt, wat niemand doet vanwege de hoge transportkosten. Je hoort in de gangbare landbouwtijdschriften met enige regelmaat en met stelligheid beweren dat de wereldbevolking, zeker blijvend, alleen gevoed kan worden door volop in te zetten op technologie, kunstmest en bestrijdingsmiddelen. De realiteit is echter dat er structurele overvloed is, gewenst door de voedselindustrie en de supermarkten om de prijzen te kunnen drukken. Hoe kan het dat met voedsel genoeg voor 11 miljard mensen, op een wereldbevolking van 7,5 miljard, er nog altijd velen honger lijden? 1 miljard lijdt structureel honger en wordt daar op een gegeven moment ziek van of gaat er aan dood en 1,5 miljard gaat ziek of dood aan overvoeding of slechte voeding.'

Scheve verhoudingen

'We komen om in overvloed', is een van de hoofdconclusies uit het rapport *'Agriculture at a Crossroad'* (2008), verschenen onder auspiciën van de Wereldbank en de FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), geen progressieve maar eerder bekend als behoudende organisaties. Er staat met zoveel woorden in dat als we de wereldbevolking blijvend willen voeden als de sodemieter op korte termijn moeten overschakelen op ecologische, kleinschalige en regionale landbouw. En dat wereldwijd! 80% van alle boerenbedrijven op aarde beslaat slechts 1 à 2 hectare en deze kleine bedrijfjes zorgen voor het leeuwendeel van de agrarische productie. Ze liggen vooral in Latijns Amerika, Afrika en

Azië. In Nederlandse landbouwkringen wordt het belang van grootschalige industriële landbouw schromelijk overschat. Terwijl wereldwijd de kleinschalige landbouw op alle fronten met overheidsmaatregelen wordt tegengewerkt, nooit subsidies ontvangt, als niet meer van deze tijd wordt beschouwd en verdreven naar de slechtste gronden, wordt de industriële landbouw wereldwijd met honderden miljarden door overheden gesubsidieerd en door kennisinstellingen geholpen. Dat zou dus moeten worden omgedraaid! Industriële landbouw zou het veld moeten ruimen voor kleinschalige. We moeten ophouden met het onzinnige gesleep van voedsel over de wereld. In Dakar, de hoofdstad van Senegal, liggen op de markt tomaten uit Nederland voor de helft van de prijs waarvoor boeren daar ze kunnen telen. Met 'dank' aan exportsubsidie van de EU. Dit is maar één van de vele duizenden voorbeelden van hoe het niet moet. Een niet-gesubsidieerde industriële landbouw zou al lang op zijn gat liggen, maar wordt zo gepusht en er worden zoveel miljarden aan verdiend door supermarkten, toeleveranciers en agro-industrie (van zaai-goed en kunstmest bijvoorbeeld) dat hij almachtig is. En de boer heeft niks meer te zeggen over de rassen die hij teelt. Alles wordt voor hem bepaald door de andere partijen in de 'voedselketen'. Lees het allemaal in bovengenoemd rapport.'

Een kwestie van in- en output

'Een bijzondere eigenschap van landbouw (zoals hij gevoerd zou moeten worden) is dat de **output** altijd groter is dan de **input**. In een

Madelief

Een madeliefje is een wonder. Als ik dit kleine plantje als voorbeeld neem voor het leven, dan duizelt het me al gauw. Afbraak en opbouw van plantencellen gaan in een adembemend tempo, in één plant vinden ze vele duizenden keren per seconde plaats. En dat alles met behoud van vorm en absolute rust, de zogeheten 'homeostase'. Als ik weer eens een madeliefje aankijk - maar dat kan natuurlijk ook een andere plant zijn - en ik probeer me dit alles voor te stellen, wat schier onmogelijk is, dan besef ik: zo'n madeliefje is letter-

lijk een hele wereld. En dan zijn cellen nog vrij grofstoffelijk, waaronder nóg twee niveaus zitten: die van de genen en van de moleculen (op hun beurt onderverdeeld in atomen). Ook die moeten allemaal mee bewegen en georganiseerd worden opdat het geheel kan leven. En dat alles in een organisme waar geen centraal aansturingstelsel te vinden is, de plant heeft nu eenmaal geen hersens of een zenuwstelsel. Blijkbaar heeft de natuur die niet nodig.

René Groenen

fabriek werkt het heel anders, daar kan de output nooit groter zijn dan de input en gaat tijdens het productieproces altijd iets verloren. In de landbouw stop je één graankorrel in de grond en heb je er na een jaar honderd, de aarde en de zon doen het groeien. Een product uit de gangbare / industriële landbouw dat 1 kilo calorieën energie levert, heeft om te kunnen groeien 10 kilo calorieën gekost. De moderne landbouw is er met andere

woorden in geslaagd om de output tien keer zo klein te krijgen dan de input, terwijl bij landbouw, georganiseerd naar ware landbouwkundige principes, de output vele malen groter is dan de input. Dat komt door de tractor en de kunstmest, het maken ervan kost heel veel energie. Vroeger vernieuwde de tractie zich al tijdens het productieproces: paarden krijgen veulens. Stel je je eens een fabriek voor met machines die zichzelf ver-

▲ *Dat Baest een inspirerend / spiritueel landgoed is, spreekt de natuur zelve al uit, in alle seizoenen, op de gevoelige plaat vastgelegd door Marc Mulders.*

Marc Mulders (Tilburg, 1958) woont en werkt hier en is hét gezicht van Baest naar buiten toe. Zijn talent en oeuvre zijn veelzijdig. In 2017 is hij door een veelkoppige jury zelfs uitgeroepen tot kunstenaar van het jaar. Hij schildert niet alleen (olie en aquarel), maar werkt ook met de materies glas en textiel én fotografeert. Dat uit al deze activiteiten

'Bloemenakker te Baest', 2015,
60 x 60 cm

'Zonnebloemen te Baest', 2014, 50 x 60
cm, twee schilderijen
van Marc Mulders

dezelfde sfeer spreekt, maakt deze dubbelpagina maar al te duidelijk. Goed om te weten is dat hij Vincent van Gogh als een belangrijke inspiratiebron ziet. En geheel in overeenstemming met deze Brabantse schilder die hem anderhalve eeuw vooring, beschouwt hij de door hem geschilderde planten en dieren als 'vieringen van de schepping.'

En hier zonnebloemen in levende lijve.

Grasmus in bloeiende akkerrand.

nieuwen, dat zou iedereen wel willen! We hadden 10.000 jaar lang een landbouwsysteem waarin dat het geval was! Een landbouw die zichzelf tijdens het productieproces regenererde. Het kapitaal - mest, voer en zaad - vermeerderde zichzelf. En dat zijn we in 100 jaar helemaal kwijt geraakt, waarvoor een landbouw in de plaats kwam waar meer in moet dan uit komt. De energiebalans is scheef. Je kunt dit proces stoppen door in ieder geval weer terug te gaan naar het gemengde bedrijf en kleinschalig en regionaal te werken. Dan hoeven we alvast veel minder een beroep te doen op fossiele brandstoffen. Industrie hebben we al genoeg in de wereld.'

De traditie van een spiritueel landgoed

'Op Baest willen ze per se biologisch-dynamische landbouw vanwege de spirituele dimensie. Het landgoed is sowieso gegroeid uit een eeuwenoud kloosterlijk en bisschoppelijk bezit. De landgoedeigenaar, Jan-Hein van de Mortel, genas als jonge jongen als bij wonder van een ernstige ziekte, waarna zijn ouders een kapelletje oprichtten. En ook uit het werk van kunstenaar Marc Mulders die hier woont, het gezicht van Baest naar buiten toe, spreekt begeestering. Tenslotte ligt hier sinds 2012

een natuurbegraafplaats. De spirituele dimensie van het biologisch-dynamische gedachtegoed is dat de aarde één levend organisme is met een eigen bewustzijn. Er zijn heel veel culturen in de wereld waarin het vanzelfsprekend is zo te denken, wij in het Westen zijn het een beetje (veel) kwijt geraakt. Binnen intermenselijke relaties moet je niet alleen nemen, maar vooral ook geven. Wederkerigheid is niet minder dan een kwestie van fatsoen. Moeder Aarde, een enorm grote eicel, wordt triljarden keren per jaar door plantenzaadjes bevrucht. Terwijl zijzelf een ziel heeft, is alles op zich ook nog eens doorzield. Wij als mensen hebben die niet als enigen, dieren (en planten) net zo goed. Anders zou er namelijk een fundamentele kloof zijn tussen de mens en de rest van de schepping, wat in strijd zou zijn met de evolutie, die juist het bewijs levert voor geleidelijkheid en nuances. Er zijn maar twee conclusies mogelijk: óf we zijn allemaal bezielde óf we zijn het geen van alle. Dan zou het allemaal maar een bedenkensel zijn. In dat laatste wereldbeeld kan en wil ik niet wonen.'

Bent u geïnteresseerd in biologisch-dynamische preparaten en zaden, van zowel groenten, kruiden als bloemen? Of in boeken hierover? Kijk dan op www.debeerschehoeve.nl en schakel door naar de webshop.

